

**ДО: ЕВРОПЕЙСКАТА БАНКА
ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И
РАЗВИТИЕ, НЕЗАВИСИМ
МЕХАНИЗЪМ ЗА
ОТЧЕТНОСТ НА ПРОЕКТИ
(НМОП)**

**На вниманието на: Виктория
Маркез Меез**

One exchange square

Лондон EC2A 2JN

Обединеното кралство

ИСКАНЕ ЗА РАЗСЛЕДВАНЕ ЗА НЕСПАЗВАНЕ НА ИЗИСКВАНИЯТА

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Десислава Стоянова, За Земята

Фиданка Бачева-Макгра, Бенкуоч

Предпочитан метод за
комуникация: **ел. поща**

Искане за поверителност: Да

Опасение от риск от ответни
мерки поради споделяне на
притесненията ни с независимия
механизъм за отчетност на
проекти: Да, опасения за по-ниска
цена за обезщетяване на имоти в
с. Бели Бряг

Описание на проектите на ЕБВР:

ЕБВР е предоставила грант на „Мини Марица Изток“ ЕАД за закупуването на багери като част от „Международен фонд Козлодуй“.

В допълнение двата проекта на БЕХ, финансирани от ЕБВР, поставят известни изисквания спрямо БЕХ и неговите основни дъщерни дружества, като дружеството „Мини Марица Изток“ ЕАД:

<http://www.ebrd.com/work-with-us/projects/psd/beh-bond-issue.html>

<https://www.ebrd.com/work-with-us/projects/psd/beh-bond-2018.html>

Не съществува документ, обобщаващ проекта за грантовата част на „Международен фонд Козлодуй“, а единствено обявление за обществена поръчка относно дизайна, производството, доставката, сглобяването и пускането в експлоатация на роторен багер код тип SRs2000 и тип SRs200 в „Мини Марица Изток“ ЕАД, България. Предоставя се допълнителна информация за замяната на три претоварача SRs1200 с един нов роторен багер SRs2000 в Трояново – Север, участък Добив и с нов багер SRs200 за вторичното извозване на 50 милиона кубични метра на вътрешните насипища към южните граници на мината „Трояново – Север“:

<http://www.ebrd.com/work-with-us/procurement/p-pn-150901a.html>

<http://www.marica-iztok.com/en/page/proekti-s-vanshno-finansirane-58-1.html>

Последното допитване до механизма за подаване на жалби по проекти от Септември 2017 г. предполага, че „Международен фонд Козлодуй“ е все още разпределян, следователно проектът е активен и ЕБВР все още има финансов интерес в него.

Двата проекта на БЕХ са активни съгласно обобщаващите проектни документи. Жалбата засяга прилагането на Плана за действие при преселване (ПДП) за село Бели бряг, който засяга едновременно дружествата клиенти на ЕБВР – холдингът БЕХ и неговото дъщерно дружество „Мини Марица Изток“ ЕАД (ММИ). Макар топлоелектрическите и ядрените централи да бяха изключени от получаването на средства от ЕБВР по отношение на двата проекта на БЕХ, въглищните мини не бях.

Поради естеството на инвестициите на БЕХ, изключение от екологичната и социалната политика на банката, изискване № 1 по отношение на изпълнението беше поискано и предоставено от Борда за двата проекта на БЕХ. Въпреки това докладът на Борда за първия проект на БЕХ информира, че: *„ЕБВР ще договори с дружеството екологичен и социален план за действие, който ще задължи дружеството да въведе корпоративна структура за управление и екологични и социални политики, които ще се прилагат към неговите основни дъщерни дружества съгласно Изискванията на*

банката по отношение на изпълнението“. Докладът също така посочва, че екологичните и социални стандарти са сред условията към проекта за продължението на инвестициите на ЕБВР.

В допълнение на това, ЕБВР твърди (в обобщаващия документ за проекта, публикуван на 03.08.2018 г.), че: „БЕХ разполага с надеждни системи за екологично, здравно и социално управление и е изцяло готов да приложи Изискванията на Банката по отношение на изпълнението.“

Вреда, която е причинена или може да бъде причинена от Проекта:

Вредите от разрастване на мината са в няколко насоки.

1. Загуба на недвижимо имущество – жилища, прилежаща земя и земеделска земя.

1.1. Загуба на домове, които за някои собственици и домакинства са единствени.

1.2. Разрушаване на жилища поради близостта на мината – 500/600 метра. Взривовете в мината са ежедневни.

1.3. Загуба на прилежаща земя.

1.4. Загуба на земеделска земя.

2. Икономически загуби, загуба на препитание и икономическо преместване поради загуба на основен и допълнителен доход. Повечето жители на селото са пенсионери. Пенсиите в България не са достатъчни за оцеляване и следователно тези пенсионери се нуждаят от допълнителен доход или да обработват собствената си земя.

2.1. Загуба на допълнителен доход поради загубата на земеделска земя. Невъзможност да се осигурят пасища и фураж.

2.2. Загуба на градини, от които се събират плодове и зеленчуци; Дворно място, където се отглеждат и помещават животните, например овце, коне, магарета, крави и пчели, които дават възможност на жителите да генерират и увеличат своя доход.

2.3. Здравословните проблеми за жителите на селото се увеличават с приближаването на мината. Общото ниво на фоновия шум се увеличава – те включват проблеми с дишането, както и изпадането в депресия или увеличаването на тревожността и нервността на възрастното население.

3. Въпреки разговорите, срещите и преговорите с дружеството относно преселването „Мини Марица Изток“ разглежда преселването на Бели бряг като обикновена продажба или покупка на имущество. Жителите искат да възстановят техните домове и от части техния изгубен доход от земеделска земя, градини и дворове. Те предложиха методология, която се използва в България и не влиза с противоречие с екологичната и социалната политика на банката (ЕСП на банката) и българското законодателство.

4. Не съществува ясен план за действие при преселване и ясен и прозрачен метод за обезщетение, който би бил справедлив и честен, за да възстанови домовете и земите. Рамковият план беше направен без тяхно участие и съгласие.

5. Не съществува План за преместване на останките на техните близки от гробището на селото, което попада в мината, не е ясно кой ще понесе разноските, как православно християнските религиозни обреди по изравяне, пренасяне и погребване ще бъдат изпълнени.

След 2005 г. селото беше изоставено от общинската администрация и е в окаяно състояние поради предстоящото преселване. Увеличен брой случаи на кражба, заедно с липсата на медицински услуги и хранителни магазини принуждават хората да напуснат и да продадат на единствения купувач - „Мини Марица Изток“. В селото няма охрана, за да се спрат набезите на хора, търсещи и събиращи строителни материали и метал за рециклиране. Пожари се разпространяват из селото, тъй като минното дружество не предприема никакви мерки, за да се погрижи за изоставените или придобитите дворни места, къщи и други имуществва в него. В такава среда не е лесно да се живее, поради това хората в селото започнаха да търсят възможност да се устроят другаде. Те започнаха да напускат селото, но се оказа, че единственият купувач е минното дружество. Всички които напуснаха селото за да се устроят и да имат жилище в което да живеят се принудиха да изтеглят заеми от банките.

Който желае да напусне селото, подава молба до дружеството „Мини Марица Изток“. Осъществява се обикновена покупка на недвижим имот. Не е предвидено, че за повечето собственици този имот е единствения дом, който те имат, той е последното място за покой на техните семейства и място, където те са израсли като деца.

Дружеството ММИ определя цената на имота и предлага цена, която не може да покрие закупуването или построяването на нов дом с двор, подобен на притежавания до момента. Дружеството използва термина „цена по пазарна оценка“ и предпочита да не използва термина „обезщетение“. Понастоящем цената за декар в регулация в град Раднево, в района на Гипсово е над 14 000 лв. за 1000 кв. м. (близо 7 150 Евро). Средната цена за построяване на жилище в района на Раднево е поне 600 лв. (или 360 Евро) на квадратен метър. Примерът е от общинския център, град Раднево, който е на около 5 километра от село Бели бряг. Това, което Мините предлагат в Бели бряг, е пресметнато за пазарна цена на имотите отпреди 15 години или пазарна цена на имот в села, което не осигурява условия за живот, сравними с условията преди започването на процеса по преселване. Хората в Бели бряг плащат цената на вредите, причинени им от разрастването на мината и забавения процес на преселване вместо да бъдат обезщетени за тези вреди и влошаващите се условия на труд

Инициатива за разрешаване на проблеми.

Заявителите са пряко и лично засегнати от Проектите и надявайки се да разрешат въпроса, са предприели Инициатива за разрешаване на проблеми в периода октомври 2017 – август 2020. За съжаление, разрешаване на спора между страните се е оказало невъзможно.

Заклучителният доклад по разрешаването на проблеми е публикуван през август 2020 г. и очертава основните проблеми, пречещи страните при постигането на споразумение.

Жалбоподателите споделят виждането, че ЕСП на ЕБВР не е съобразена в процеса по преселване на Бели бряг. Налице са били значителни различия между членовете на общността в Бели бряг и представителите на ММИ в закононото тълкуване на някои от разпоредбите на приложимата правна рамка. Част от този проблем е била липсата на съгласие по отношение на методологията за изчисляване на обезщетенията за имотите включително вреди по имотите, здравето и неимуществени вреди, платими на жителите.

ЕБВР се е провалила в извеждането на процеса до успешен край, като е останала пасивна и сама не е предоставил анализ и подкрепа за въпросите, повдигнати от заявителите, което е могло да изчисти проблемите и да позволи по-нататъшната дискусия. ЕБВР се позовава на местното законодателство и не се съобразява с законодателството на ЕС. Простото осигуряване на място, където да се води диалог не изпълнява задължението на банката *“да улесни диалога и да се опита да ги [страните] да постигнат споразумение относно общите им проблеми”*. Следователно ролята на банката се предполага да е активна, трябва да улесни диалога, като предостави различни средства за разрешаването на проблемите, повдигнати в процеса например адресирайки проблема за законовата база за методологията на оценяване, която е есенцията на целия процес и заради която в крайна сметка се е стигнало до задънена улица, представлявайки такъв пропуск от страна на Банката.

Медиационният процес е завършил без окончателно споразумение между страните, тъй като Експертът е счел, че не може да бъде осъществен по-нататъшен напредък към разрешаване на проблемите. Поради поверителността на медиационния процес молим НМОП да реферира към собствената си документация и бележки от процеса, от които НМОП може да черпи информация по доклада за съвместимост.

Неспазване на екологичната и социална политика (ЕСП 2014)

Жалбоподателят излага твърдения, че ЕБВР на първо място сама не е спазвала Екологичната и социална политика и на второ – банката не е осигурила спазването на политиката си от ММИ и БЕХ и не е насочвала своите клиенти при приложението на Изисквания по отношение на изпълнението 5 и 8.

I) Неспазване на екологичната и социална политика от страна на ЕБВР

1. ЕБВР не е успяла да осигури разрешение на основния проблем при процеса на преселване – проблемът на уж противоречащите изисквания на ниво държава, ЕС и ЕБВР. Клиентът на ЕБВР ММИ е твърдял, че българското законодателство не му позволява да приложи изискванията на ЕБВР. Това предполага, че анализът на разликите не е бил извършен в изискваните подробности и с намерението да се намери

практично работещо решение, което да позволи смислено приложение на чл. 6 и 7 от ЕСП, а именно:

Чл. 6. Посредством своите процеси на екологична и социална оценка и на наблюдение, ЕБВР ще се стреми, в рамките на своя мандат, да осигурява изготвянето, осъществяването и работата на проектите в съответствие с приложимите нормативни изисквания и Добрата международна практика (ДМП) . Централно място в този подход заема прилагането на йерархията на овладяване на неблагоприятните последици.

Чл. 7. Като страна, подписала Европейските принципи относно околната среда, ЕБВР е поела ангажименти за насърчаване на възприемането на екологичните принципи, практики и материални стандарти на ЕС от финансирани от ЕБВР проекти, когато е възможно прилагането им на ниво „проект“, без разлика в географското им разположение. Когато нормативната уредба на страната, в която се осъществява проекта се различава от материалните екологични стандарти на ЕС, ще се очаква проектите да отговарят на стандартите, които са по-строги.

Жителите на Бели бряг поискаха ясен правен анализ и обосновка на подхода, възприет от ММИ към оценката и определянето на офертите за изкупуване на имотите в селото от ЕБВР, от нейните клиенти ММИ и БЕХ и от консултанта на ЕБВР E&S Greenpartners, Румъния. Съветникът на жалбоподателите от Бели бряг – „За земята“ осигури няколко експертни мнения и предложения от правни експерти и такива по оценяване, въпреки това те не бяха приети от ММИ, като не беше предоставена обосновка защо нито от ЕБВР или нейните клиенти и консултанти.

ЕБВР също така не успя да осигури спазването на добра промишлена практика при преселване особено от ЕС, макар хората от Бели бряг да предложиха примери за добри практики от въгледобивни региони в Германия. Самите ММИ предоставиха дадоха пример с преселването в случая с ВЕЦ Врандук, Босна и Херцеговина.

Банката публикува Ръководство и добри практики при преселване – документ, предоставящ съвети относно тълкуването и прилагането на Изискване по отношение на изпълнението № 5 (ИИ № 5): Придобиване на земи, недоброволно преселване и икономическо изтласкване съгласно екологичната и социалната си политика. Макар да не е задължаващ документ, не е ясно дали ЕБВР е гарантирала, че преместването на Бели бряг следва такива добри практика. Нашият опит предполага, че подходът на ЕБВР към планирането на преселването особено при преодоляването на несъответствията, определени в анализа, на практика не е достатъчно стриктен.

2. ЕБВР стана свидетел на нарушаването на човешките права на хората от Бели бряг в нарушение на чл. 9 от нейната политика:

Чл. 9 ЕБВР отчита отговорността на клиентите и техните стопански дейности по отношение на зачитането на правата на човека и че тя представлява неразделен аспект на екологичната и социална устойчивост. Тази отговорност включва да се зачитат правата на човека, да се избягва накърняването на чуждите

човешки права, както и да се решават въпросите, свързани с неблагоприятните за правата на човека въздействия, които техните стопански дейности е възможно да причинят или за които е възможно да допринесат.

При липсата на достатъчен напредък при преселването, докато условията за живот в Бели бряг се влошаваха, ЕБВР трябваше да осигури предприемането на мерки от страна на своите клиенти, които да облекчат ситуацията. Например, чрез прилагането на мерки от ПДП, които засягат почистването на селото, предотвратяване опасностите от пожари и т. н. или обезщетявайки с други мерки като доставка на храна и предоставяне на услуги в селото.

Не на последно място ЕБВР прие и легитимира подхода на ММИ към процеса по преселване като процес по придобиване на земя чрез пазарни сделки, а не като обезщетителен процес, който трябва да вземе предвид нивата на увреждане и вреди, причинени на физическото и психично здраве на жителите на Бели бряг, на техните препитания и култура. Хората трябваше да ходят и да молят дружеството да купи земята и имотите им, но не разполагаха с голяма възможност за преговори по отношение на по-големи обезщетения. Целият процес е недобронамерено замислен. Засегнатите лица уведомяват ММИ ЕАД, че искат да продават, а мините изпращат техен оценител. След извършване на оценката засегнатото лице има възможността или да приеме оценката или да се откаже от „переговорите“. Освен това засегнатото лице не получава самата оценка, а само резюме, което не съдържа подробна обосновка как се е стигнало до нея.

Това изцяло противоречи на подхода, основаващ се на човешките права и на духа на политиката на ЕБВР и ИИ № 5.

II) Провалът на ЕБВР да осигури спазване на Изискване по отношение на изпълнението 5 от страна на своя клиент на Екологичната и социална политика на ЕБВР: Придобиване на земи, недоброволно преселване и икономическо изтласкване.

Във въведението към ИИ № 5: Придобиване на земи, недоброволно преселване и икономическо изтласкване е казано, че: „Приложението на това изискване по отношение на изпълнението(ИИ) подкрепя принципите на всеобщото зачитане и спазване на човешките права и свободи и по-специално – правото на адекватно жилище и непрекъснатото подобряване на условията на живот“.

Според Службата на Върховния комисар за правата на човека¹ правото на адекватно жилище включва следните свободи:

- Защита срещу насилствени евакуации и произволно разрушаване и унищожаване на нечий дом;
- Право на защита срещу произволна намеса в нечий дом, личен живот и семейство; и

¹ https://www.ohchr.org/documents/publications/fs21_rev_1_housing_en.pdf

- Право лицето да избере местопребиваването си, да определи къде да живее и да има свобода на придвижване.

За да бъде жилището адекватно, то трябва да отговаря поне на следните критерии:

- Сигурност на владението: жилището не е адекватно, ако обитателите му нямат известна доза сигурност на владението, която да гарантира правна защита срещу насилствени евикции, тормоз и други заплахи.
- Наличие на услуги, материали, съоръжения и инфраструктура: жилището не е адекватно, ако неговите обитатели не разполагат с безопасна питейна вода, адекватни санитарни условия, електроенергия за готвене, отопление, осветление, място за съхранение на храна и изхвърляне на отпадъци.
- Осигуримост: жилището не е адекватно, ако цената по поддръжката му застрашава или затруднява упражняването на други човешки права от страна на обитателите му.
- Обитаемост: жилището не е адекватно, ако не гарантира физическата сигурност или не предоставя адекватно пространство, както и защита срещу студ, влага, горещини, дъжд, вятър, други заплахи за здравето или структурни опасности.
- Достъпност: жилището не е адекватно, ако специалните нужди на маргинализирани групи и групи в неравностойно положение не са взети предвид.
- Местонахождение: жилището не е адекватно, ако е няма достъп до работни възможности, здравни услуги, училища, детски центрове и други обществени сгради, или се намира в замърсен или опасен район.
- Културна адекватност: жилището не е адекватно, ако не се зачита и не се взема предвид изразяването на културната идентичност.

В ПДП за село Бели бряг, представен от ММИ, не се споменава за това основно човешко право, нито има план как да се постигне този минимален стандарт.

Член 25 (1) от Всеобщата декларация за правата на човека гласи, че: *„Всеки човек има право на жизнено равнище, включително прехрана, облекло, жилище, медицинско обслужване и необходимите социални грижи, което е необходимо за поддържане на неговото и на семейството му здраве и благосъстояние. Той има право на осигуряване в случай на безработица, болест, инвалидност, овдовяване, старост или други случаи на лишаване от средства за съществуване по независещи от него причини“*. Разпоредбата очертава някои от елементите на това право: а) прехрана; б) облекло; в) жилище; г) медицинско обслужване; и д) необходими социални грижи.

Международният пакт за икономически, социални и културни права, приет от Общото събрание на Обединените нации също прогласява в своя чл. 11, ал. 1, че: *„Държавите - страни по този пакт, признават на всяко лице и семейството му правото на задоволително жизнено равнище, включващо достатъчно храна, облекло и жилище, както и на непрекъснато подобряване условията на живот. Държавите - страни по този пакт, ще вземат съответни мерки, за да осигурят осъществяването на това*

право, като признават в тази насока важното значение на международното сътрудничество, почиващо на свободно изразено съгласие“.

Въпреки това поради липсата на каквито и да е действия, предприети от ММИ и пълната липса на предвидимост по отношение на преселването на Бели бряг, жителите са принудени да живеят в ежегодно влошаващи се условия. Сигурността на владението е немислима – десет години след публикуването на устройствен план не са предприети никакви правни действия от ММИ. Няма ясен срок, в който да се случи преселването, което редовно се променя с множество забавяния. Последното писмо от ММИ с дата 03.09.2021 г. гласи, че процесът по придобиване на земи и къщи в Бели бряг временно е преустановен.

Съгласно т. 12 от ИИ 5 на засегнатите лица ще бъде предоставена възможност да участват при изготвянето на предложения график.

ММИ не е предприела никакви действия в тази насока, хората са в постоянна тревожност, тъй като не знаят кога и дали ще бъдат изселени.

В района няма никакви магазини поради малкия брой жители. Това принуждава хората да пътуват до близкия град Раднево, но не всеки може да си позволи да го прави редовно. Не съществува обществен транспорт и хората са принудени да използват колите си, ако имат такива, или да молят други за помощ. Възрастни и/или хора в неравностойно положение на практика не могат да пътуват без съдействие.

Не са налични здравни заведения, нито дори аптека или общопрактикуващ лекар, който да се грижи за хората. Улиците в селото, ако изобщо има такива, се разрушават, което затруднява достъпа до къщите.

Не съществуват и никакви обществени заведения, отново заради намаляващия брой жители.

Въпреки изискването да е налице план, който да смекчи негативните ефекти върху засегнатите хора, когато преместването не може да бъде избегнато, ММИ изостави селото и не предложи никакви мерки. През август 2020 г. пожар почти унищожи някои къщи. Пожарът започна в имот, придобит от ММИ, който беше в преходния период, когато старият собственик може да го използва, поради което беше изоставен, което доведе до инцидента.

Очевидно е, че правото на адекватно жилище и постоянно подобряването на условията на живот е грубо пренебрегнато.

В т. 11 от ИИ 5 се казва: *„Клиентът трябва да проучи осъществимите алтернативни варианти на проекта, за да бъдат избегнато или поне сведено до минимум физическото преселване и/или икономическо изтласкване, като същевременно се постигне баланс между екологичните, социални и икономически разходи и ползи“.*

Общността предложи вариант за справяне с жилищния проблем като Община Раднево задели място-квартал в гр. Раднево и ММИ започне строителство на фамилни жилища, като самите хора вземат участие в строителството с допълнително финансиране.

Подобен анализ не е включен в ПДП на ММИ.

ПДП не спазва т. 17 от ИИ 4 на ЕСП на ЕБВР, която гласи: *„Клиентът следва да определи и оцени свързаните с проекта рискове и неблагоприятни въздействия за здравето и безопасността на потенциално засегнатите общности и да разработи мерки за защита, превенция и смекчаване на неблагоприятните последици, съразмерни на въздействията и рисковете и подходящи за етапа, големината и естеството на проекта. Клиентът следва да си сътрудничи със съответните власти и други заинтересовани страни, както прецени за уместно, по мерките и плановете за смекчаване на неблагоприятните последици. Тези мерки трябва да бъдат съобразени с подхода, основан на йерархията на овладяване на неблагоприятните последици и ДМП“.*

Методологията за оценка, предложена от ММИ, не гарантира пълната стойност на заместване на имотите в Бели бряг, както ясно е посочено в ПДП, таблица 3 Основни разлики между местното законодателство и изискванията на ЕБВР. В ПДП, стр. 7 е казано: *„цената за квадратен метър площ в селото варира между 2 лева през 2010 г. до 10 лева през 2015 г.“.* Подобни цени са напълно неадекватни предвид настоящия пазар на недвижими имоти в България и нарастващата инфлация.

Методологията, използвана от ММИ, ощетява собствениците на имоти в Бели бряг и техните семейства поради вредата, нанасяна на селото от експлозиите в мината и забавения процес по преселване. Методологията включва обезценяване на имотите поради факта, че се намират в Бели бряг и пазарните цени се сравняват с подобни обезлюдени села. С други думи, собствениците на имоти веднъж страдат от факта, че трябва да живеят в неприемливи условия на живот и още веднъж от факта, че трябва да плащат за това с над тридесет процента от стойността на техните имоти.

Въпреки подробния анализ на проблема, представен на ММИ от заявителите и очевидната липса на правни пречки да бъде приложена различна методология, ММИ не промени подхода си, твърдейки, че е обвързана от закона да използва тази методология, която не води до справедливо обезщетение.

ММИ, действайки като равноправна страна в доброволен процес по придобиване на земя и/или къщи, действа съгласно гражданското законодателство като равноправен участник в икономическия живот. Чл. 63а, ал. 1 от Закона за енергетиката говори за договор между енергийното предприятие и собствениците. Ако такъв договор се окаже невъзможен, тогава енергийното предприятие има правото да се обърне към министъра на енергетиката, за да се започне процедура по отчуждаване на земи/къщи.

Съгласно тълкувателно решение № 3 от 27.06.2016 г. по тълкувателно дело № 5 от 2015 г. на Върховния административен съд:

„Съгласно чл. 57, ал. 1 ЗДС правата на собственост на държавата в търговски дружества се упражняват от Министерския съвет или от министрите съобразно отрасловата им компетентност.

Съответният отраслов министър в случая не действа като административен орган - орган на власт, а действа като орган на търговски субект.

Той упражнява правата на едноличния собственик на капитала /при ЕООД и ЕАД/, като издадените от него актове /въпреки използваната терминология при наименоването им/ имат гражданскоправни последици.“

Като се има предвид това, е ясно, че ММИ може да използва различна методология, за да преодолее различията в областта – задължение, наложено им от т. 47 на ИИ № 5.

Освен това, алтернативна методология за оценка на конкретен собственик в село Бели бряг е изготвена от различни екип специалисти и представена на ММИ, които не я разгледаха. Оценката беше изготвена от „Дил венчърс“ ООД – екип от специалисти с богат опит – Николай Марков, СФА, бивш директор в Ърнст и Янг България с 15 години професионален опит, Светла Драгнева, СФА, дипломиран и регистриран оценил със 17 години професионален опит и Соня Вангелова, бивш директор в Ърнст и Янг България с 11 години професионален опит. Въпреки висококвалифицирания екип специалисти, тази оценка беше изцяло пренебрегната от ММИ. Резултатите бяха стъписващи – „Дил венчърс“ използва методология за оценка, основана на възстановителната стойност за имуществото, докато „ММИ“ ЕАД използва метода на пазарна оценка. Разликата в резултатите беше следната:

- Възстановителна стойност – 168 000 лева (без ДДС)
- Пазарна стойност 51-60 000 лева

Очевидно е, че избраната от „ММИ“ ЕАД методология оцетява значително жителите.

Съгласно собствения ѝ ПДП, 6.1.: „Ако оценката на имота на собственика, изготвена от избрания от него лицензиран оценител, е по-висока, ММИ ще се придържа към оценката, изготвена от лицензирания оценител, избран от дружеството по Закона за обществените поръчки, която се определя въз основа на справедлива пазарна цена“.

Съгласно Ръководство и добри практики при изселване, част 4 инвентаризация и оценка 4.3.1 Назначаване на квалифицирани специалисти: *„Процесът на остойностяване на активите и оценка може да бъде източник на конфликт в проектите особено ако оценителите не са независими от клиента. Ако случаят е такъв, засегнатите лица могат основателно да твърдят конфликт на интереси и да подложат на съмнение честността и прозрачността на процеса по оценка и обезщетяване. Оценките често са комплексни и изискват експертно знание за селско стопанство, горско стопанство, инженерство, икономика, технологии, геология и т. н. Ето защо е важно да се осигури, че назначените оценители имат точните умения и препоръки, тъй като това може да бъде друг потенциален източник на недоволство на засегнатите хора.“*

В настоящия случай не съществува активен пазар, Ръководството и добрите практики при преселване предполагат начини за преодоляване на това предизвикателство:

„Ревизиране на методологията за оценка, използвана в района на проекта, за да се определи дали основата за обезщетение е пазарната или данъчна оценка и как те се сравняват със заместващата стойност, изисквана според ИИ № 5“.

ММИ се придържа към тяхната методология и дори не иска да разгледа други въпреки очевидното несъответствие между пълната стойност за заместване – термин, използван от ЕСП и стойността за заместване – термин, използван от ММИ. Още повече, че

Ръководството съветва да „се изпробват различни подходи при оценка, за да се определи кой е най-изгоден за засегнатите лица“.

„За оценката на земя където пазарите не са активни или данните от тях са ограничени да се разгледат алтернативи, които могат да включват:

- Метода за оценка „приходна капитализация“, който преобразува прихода от имота в приблизителната му стойност. Той трябва да се основава на „най-доброто“ ползване на земята, а не върху настоящата ѝ употреба към момента на оценката. Този метод отразява по-добре пазарната стойност, тъй като един опитен купувач би използвал и управлявал земята по най-добрия начин, за да получи максимална производителност от нея.
- Метод на заместващата стойност, където оценката на имота се определя от цената за построяването на нова сграда със същия размер и функционалности на ново място включително строителни материали и цена на труд. При приложението на този метод за оценка обезценяването на постройките не трябва да бъде вземано предвид.“ Въпреки тези препоръки значително обезценяване на постройките се взема предвид, което прави невъзможно постигането на задоволителен резултата от този процес за жителите.

Що се отнася до земеделските земи цените, в случай че няма активен пазар, се определят на основание Наредба за реда за определяне на цени на земеделските земи². Нейната методология е остаряла и не отразява пълната заместваща цена за парцелите. В Костов и други срещу България³ Европейският съд по правата на човека е достигнал до следното заключение що се отнася до настоящата уредба в България:

„103. Въпреки това, както съдът вече отбеляза, документите, които му бяха предоставени, не позволяват да се определи с точност такава стойност. Липсите, установени от съда в настоящия случай, произтичат от факта, че изчислението според уредбата [Наредба за реда за определяне на цени на земеделските земи] не води до присъждането на обезщетение, което справедливо да установява стойността на земята на жалбоподателите, а приложимите правила не позволяват на местните съдилища да включат допълнителни елементи в техния анализ, когато ограниченията според националното право що се отнася до това имуществата да бъдат разглеждани като сравними не им позволява да установят пазарната стойност“.

Съгласно т. 31 от ИИ 5: „В случай, че физически се изселват лица по точка 18 (i) или (ii), клиентът следва да им предложи възможност за избор на заместващо имущество с равна или по-висока стойност или парично обезщетение по пълна стойност на заместване, където това е уместно“.

Очевидно това изискване не е съобразено от ММИ. Още повече, че влошаващите се условия за живот в с. Бели бряг доведоха до по-нататъшното обезценяване на къщите и земите на жителите.

Пълната загуба на обществени сгради и удобства от всякакъв вид са в очевидно противоречие с ИИ № 5, т. 40. В допълнение на това „подходящи алтернативи“ не бяха предложени на членовете на общността в Бели бряг. Те са принудени да ходят до

² <https://lex.bg/laws/ldoc/-549944832>

³ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:\[%2266581/12%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-202440%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:[%2266581/12%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-202440%22]})

града, за да се снабдят с необходимите им продукти за техния живот. Не е налична и медицинска помощ в селото, не съществуват магазини от никакъв вид, а обществените пътища са в ужасно състояние. Всичко това, меко казано, е неспазване на ИИ № 5.

Изискването на т. 37 за обезщетение или осигуряване на алтернатива на поминъка чрез предоставяне на заместваща собственост или допълнителна целенасочена подкрепа, включително алтернативи, от които засегнатите лица и общности могат да избират, не е изпълнено. Не само че няма изглед за подобряване на поминъка на жителите, но също така не е възможно да се поддържа минимума на условията за живот. Едно от последните изречения на т. 37 гласи, че клиентът ще осигури *„възможности да се възстанови, а където е възможно да се подобри, тяхната способност да генерират доходи, нивата на производство и стандарта на живот.“*

Съгласно ИИ № 5 планът за преселване трябва да включва допълнителни мерки, свързани с подобряването на поминъка, където е възможно, или възстановяване, когато става дума за проекти, включващи икономическо изтласкване със значително въздействие върху поминъците или генерирането на доходи, какъвто е настоящият случай.

Въпреки това в настоящия случай пропускът на ММИ да предприеме правилното действие не е довело до подобряване на поминъка, а до неговото влошаване. ММИ е разполагала с възможността да плати справедлива пазарна цена на собствениците на земя в селото или да инициира процедура по отчуждаване пред Министерството на енергетиката (в случай на липса на съгласие от собствениците). Въпреки факта, че ММИ е имала задължението да използва един от тези инструменти, за да придобие собствеността на цялата земя в селото в продължение на период от 10 години след приемане на регулационния план, тя не е предприела никакви действия в която и да е от тези насоки. Естественят резултат от този пропуск на ММИ е значителното влошаване на условията за живот в селото и по-малкият шанс за собствениците да получат справедлива цена за тяхното имущество, която би им позволила да придобият нов дом в друго село или град.

Не съществуват специални мерки, предвидени в ПДП на ММИ що се отнася до това изискване. ПДП просто споменава ИИ № 5 от ЕСП, изброявайки някои от неговите ключови елементи.

Разликите, открити между българското законодателство и правителствена практика и ИИ № 5 не са адресирани адекватно. Съгласно т. 41 от ИИ № 5: *“Възможно е клиентът да трябва да включи в плана си: [...] (ii) мерките, които се предлагат, за да се отстранят евентуални разминавания между тези права и изискванията на настоящото ИИ”*. Например разликата, дължаща се на методологията за оценка не е била преодоляна – ММИ просто очертава двата използвани метода, но дори и използвани едновременно те не отчитат пълната заместваща стойност на имота.

Освен това съгласно т. 30 от ИИ № 5: *„Ако хора, живеещи в зоната на проекта, трябва да се преместят на друго място, клиентът следва: (i) да предложи на изселваните/ изтласкваните лица възможността да изберат измежду няколко практически осъществими варианта на преселване, включително адекватно заместващо жилище или парично обезщетение, когато това е уместно; и (ii) да осигури помощ за преместването, която съответства на потребностите на всяка група от изселваните/ изтласкваните лица, като се обръща особено внимание на нуждите на бедните и уязвимите“*.

Не бяха налични опции за заместващи жилища, предложени от ММИ, изпълняващи тези критерии. В действителност беше изготвен доклад за нуждите на жителите и ММИ предложи жилища, които обаче бяха в окаяно състояние – стари и занемарени, въпреки желанието на хората да бъдат преместени в подобни на техните жилища. In all fairness, a needs assessment report has been prepared and the MME offered housings that were in a deplorable state – old and unattended despite the desire of the people to be relocated in similar to their housings in the near city of Radnevo or Stara Zagora. Трябва да се има предвид, че обикновено заместване не отчита нуждите и възможностите на засегнатите лица, тъй като те трябва да са в състояние да обработват предложената земя, а не просто да я притежават.

III) Провалът на ЕБВР да осигури спазване от страна на своя клиент на Изискване по отношение на изпълнението № 8 от Екологичната и социална политика на ЕБВР: Културно наследство

Изискване по отношение на изпълнението № 8 „отчита значимостта на културното наследство за сегашното и бъдещите поколения. Целта е да се опазва културното наследство и да се дадат насоки на клиентите как да избягват или смекчават неблагоприятни въздействия върху културното наследство в хода на стопанските си оперативни дейности. От клиентите се очаква да проявяват предпазливост в подхода си към управлението и устойчивото ползване на културното наследство“.

Въпреки изискването и многобройните опити на жителите да получат яснота по въпроса с гробището на селото абсолютно никакви мерки не са предвидени в ПДП и към днешна дата няма план за преместването на гробището⁴. Съгласно прессъобщение на ММИ планът е трябвало да се изготви от техни специалисти от сектор „Инвестиции“, като се вземе предвид ИИ № 8: Културно наследство на ЕСП на ЕБВР.

Една от целите на ИИ № 8 е да способства защитата и запазването на културното наследство (т. 4). Въпросът е от изключителна важност и не може да бъде решен с демонстрираното от страна на ММИ пренебрежение. Гробището е основна част от духовния и социален живот на селото. Тъй като повечето жители са християни, гробището е свято място, където се провеждат не само погребения, но и обичайни ритуали. Т. 6 от ИИ8 определя културно наследство като: „отражение и израз на своите постоянно еволюиращи ценности, вярвания, познания и традиции“.

Отношението на ММИ към проблема е обезпокоително, меко казано, нито едно изследване не е било направено по въпроса, вземайки предвид, че това свято място ще се посещава от наследниците на тези, погребани там. Те трябва да имат лесен достъп до него и да не се безпокоят за мястото за вечен покой на техните предшественици.

Т. 12 от ИИ № 8 гласи: „От клиента ще се изисква да разработи подходящи мерки за свеждане до минимум на неблагоприятните въздействия върху културното наследство и смекчаване на последиците от тях. Мерките за смекчаване на неблагоприятните последици следва да вземат предвид резултатите от теренните обследвания, експертната оценка на значимостта на културно наследство, националната нормативна уредба и съотносимите международни конвенции, както и

⁴ <https://www.marica-iztok.com/page/premestvane-na-grobishteto-na-selo-beli-briag-93-4.html>

результатите от консултациите със засегнатите общности и другите съотносителни заинтересовани страни. Тези мерки за смекчаване на последиците следва да се включат в цялостната СЕСОУ на клиента и в конкретния за проекта ПЕСУ или в специален План за управление на културното наследство, който трябва да включва и график за изпълнението и разчет за необходимите ресурси за всяка от мерките за смекчаване на последиците. Клиентът трябва също така да осигури обучени и квалифицирани служители, които да упражняват надзор върху осъществяването на мерките за смекчаване на последиците и да се погрижи всички трети страни, като например изпълнители, работещи по проекта, да имат необходимите умения и експертни познания и опит и да бъдат управлявани и наблюдавани в съответствие с ИИ № 1.“

ПДП не съдържа нито един от изискваните документи и планове по отношение на това ИИ.

Освен това въпреки новоприетата ЕСП от 2019 г. и приемането на Ръководство и добри практики при преселване през 2017 г. от ЕБВР ПДП не е бил обновен, за да вземе предвид тези промени.

Въз основа на факта, че неспазването на екологичната и социална политика на Европейската банка за възстановяване и развитие е неоспоримо, молим Независимият механизъм за отчетност на проекти да препоръча коригиращи промени, свързани с действията и пропуските на банката.